

Според авторите предучилищната възраст може да се определи като време на полагане на личността. Това се осъществява на основата на по – разнообразната и обогатена дейност, на разширените социални контакти за нови впечатления.

Първоначално детето усвоява родния си език от хората в неговото близко обкръжение – семейството, а после в детските заведения, но само книгата би могла да му даде художествено развитие, увеличаване на словесното му богатство с книжовни образци. Книгата има голямо значение за познавателното развитие на детето, за обогатяване на речника му, учи го на граматически правилна реч, упражнява речепроизнасянето и речевъзприемането.

В нито един период от развитието на човека няма такова емоционално насищане, неподправеност, искреност за опознаване на околния свят, както в предучилищния. Чувствата „отключват” мисленето, „запалват пламъка” на жизнерадостта, емоционалната възбуденост и любознателността.

Умението на децата точно и правилно да употребяват думите в българския език не се отнася до просто механично, фонетично овладяване, а е резултат на осмисляне съдържанието на всяка отделна дума. Да се прозине и осмисли думата – това е единен процес, който се осъществява по време на нейното овладяване, умствена дейност, която налага абстрахиране и обобщаване.

Речниковата работа в детската градина е системна, целенасочена дейност за обогатяване и активизиране на детския речник с думи и изрази от различните стилистични пластове.

Думата е основната лексикална единица, чрез която се изразява определено понятие. Когато се работи върху детския речник, трябва да се имат предвид две основни положения:

I. Всяка дума има звуков състав, морфологична структура и смислово значение. Това означава, че във всекидневната работа със словото трябва да се обръща внимание на

тази особеност. Най – напред се изяснява смисълът на думата и след това децата се учат фонетично правилно да я произнасят.

II. Методиката за развитие на детската реч разглежда три основни въпроса:

1. Работа за обогатяване на детския речник.
2. Работа за затвърдяване, за запомняне на лексическия материал.
3. Работа за активизиране на речника.

Развитието на езика у различните деца е на различно равнище. Оказват влияние много фактори: езикова среда, наличие или липса на специално обучение, на системност и целенасоченост на обучението. Основната задача на учителя, опирайки се на първите сигнали от околната действителност, да ги свърже с думите – т.е. да онагледява възприемането на втория сигнал. Онагледяването при възприемане на новите думи като педагогически принцип се обяснява само с физиологическата същност на думата.

Особеностите в развитието на детското мислене определят и спецификата на работа с детския речник.

Съвременното езикознание и психологията са установили наличието на активен и пасивен речник. Това обстоятелство има голямо значение за работата върху речника на децата.

Активният речник са онези думи, които детето разбира и използва в своето ежедневие. Той характеризира културата и богатството на речта. Затова е необходимо да се работи за активизиране на различните думи и изрази от отделните области на човешкия живот. Необходимо е учителката да се съобразява с нуждите на езиковата практика на децата, с условията, които ги обкръжават, със съвременните изисквания на устното общуване, за да може наистина езикът да стане средство за общуване между децата, и по този начин напълно да се осъществи неговата социална функция.

Пасивният речник съдържа думи, които детето разбира, знае, но не ги употребява. Той е значително по – голям от активния.

Една от основните педагогически задачи, свързани с лексиката, е да се работи за преминаване на думите от пасивния в активния речник.

Много от децата сами овладяват думите чрез еазлични източници. Това води не само до направилно усвояване на произношението, но и до неправилно, изопачено разбиране на значението на думата. Това обстоятелство определя и другата важна педагогическа задача на учителката – да предотвратява и да поправя у децата неточното произнасяне на думите.

Много важна задача, която учителката трябва да осъществява в своята работа, е да разширява значението на думите в зависимост от възрастовите особености на децата. Така например понятието „родина” в първа група се изразява чрез любовта към мама, татко, баба, дядо, братя и сестри; във втора група се включва любовта към родния дом; във трета група – към родния град и едва в четвърта група се разкрива същността на понятието.

Една от най – важните задачи в работата върху речника на децата е обогатяването му със синоними. Чрез синонимите се дава възможност децата да използват най – точната най – изразителната за случая дума. Те правят речта образна, емоционална, точна и изразителна.

Речникът на децата трябва да се обогатява и с антоними, които имат голямо значение за изразителността и образността на речта. Антонимите особено много съдействат за развитието на мисленето, за усъвършенстването на способността да се сравнява.

Богатството на един речник се измерва не само с количеството на усвоените думи, но и с тяхното правилно разбиране, с осмисляне на съдържанието им, както и с активната им употреба.

За тази цел трябва да се намерят най – подходящите форми и методи за работа, съобразени с възрастовите особености и възможности на децата. Обогатяването на речника и активизирането в речевата практика се осъществява в занятията по роден

език и във всички други занятия.

Да се обогати речникът на децата значи да се увеличи количеството от думи, които детето разбира. Това ще стане чрез системна, целенасочена и организирана работа за запознаване на детето с нови за него думи, които то трудно би усвоило само. Поради това че работата със словото е интелектуална дейност, тя трябва да бъде съобразена с особеностите на психическото развитие на децата от 3 – 7 години. Работата върху речника на децата за всяка група си има своя специфика.

Една от най – ефективните форми за обогатяване на детския речник е запознаването на детето с околната действителност и с природата. Най – често използваният метод при това запознаване е непосредственото наблюдение на предметите и явленията. Използва се и разглеждането на играчки, картини, прожекции на филми и други.

За провеждане на наблюдението е необходима голяма предварителна подготовка от учителката. Този начин на работа се отнася и за четерите възрастови групи. Разликата е в сложността на понятието, което изразява думата и в количеството думи за отделните групи.

За първа група новите думи, които се поднасят на децата в едно занятие, не трябва да бъдат повече от 1 – 2, за втора група – 2 – 3, за трета – 3 – 4, за четвърта – 4 – 5.

За първа и втора възрастови групи се включват думи, означаващи конкретни понятия, поради конкретно образното мислене на децата. Трета и четвърта група децата усвояват думи и с по – абстрактно значение.

Важно условие за подбора на думите е да се дават такива, които най – ярко характеризират обекта или явлениято, което се наблюдава. От голямо значение за активизиране на мисленето, за развитие на наблюдателността и съобразителността на децата, за акцентуване на тяхното внимание към определените за целта думи са въпросите на учителката. Те трябва да бъдат много добре обмислени и формулирани. От особено значение при разкриване съдържанието на дадена дума, е да се подчертае какъв може да бъде той.

При наблюдаване на природата (разходки, целенасочено наблюдение) децата се запознават с характерните особености на предметите и явленията.

Учителката трябва да предвиди с кои синоними ще обогати речника на децата.

Например: хладен – студен – мразовит – леден

хубав – красив – прелестен

Необходимо е да се изясни разликата между използваните синоними, да се подчертае, че са в степен на белег, който се съдържа в предмета. Задължително условие е учителката да обясни в кои случаи, кои от синонимите трябва да се употребяват, за да стане нашата реч по - образна, по – емоционална. За това е необходими тя да изисква от децата да съставят изречения с тези думи, като подчертае че те изразяват и отношение, чувство.

От голямо значение за точното възприемане на словото по време на наблюдението е учителката да дава възможност на децата да обхванат отначало цялостно обекта с колкото е възможно повече анализатори и да изразяват своето непосредствено отношение към него.

Да се включат думите и изразите в активния речник на децата, да се създава у тях навик и умение да ги използват на място с установените норми на родния език е една от централните задачи на обучението по роден език.

Под активизация на речника трябва да се разбира умението на детето да използва свободно думите в различно словно обкръжение. При този процес думите се припомнят многократно, създават се условия за употребата им в различен контекст с различно значение. Активизирането на речника всъщност е изграждане на автоматизиран навик за правилна и точна употреба на думите в потока на речта.

Трябва да се търсят форми, начини и средства децата да бъдат повече в контакт с живото слово, да чувстват по често и чрез различни форми неговата художествена сила, неговата емоционалност, изразителност и звучност.